

I den indre Del af Øfjord har man rig Lejlighed til at iagttage de for disse Fjorde ejendommelige Hager eller Ører af Grus og Sand, som hist og her skyde frem og snævre Sejløbet ind; de findes gjerne i Nærheden af Aaernes Munding, og i saa Fald ligger det nær at skrive dem paa disse Vandløbs Regning. I andre Tilfælde er de vistnok nærmest fremkaldte ved Morænedannelse. En saadan Hage ligger umiddelbart nord for Akreyri, den saakaldte Oddeyri, og her er Fjorden bleven ganske smal.

Handelsbygningerne paa Oddeyri vise sig lyst og hyggeligt. Flag hejses rundt om for at hilse de indsej- lende Gjæster, Baade lægge ud fra Land, Folk paa Land ses at syse med at tørre og sole Fisk, Klynger af Heste staa bundne uden for Boderne, og op over Byens Skraa- ninger strække sig store Kartoffelmarker med deres Ind- hegninger, medens de høje Snefjælde knejse over hele Landskabet. Saaledes ser en islandsk Fjord ud, frisk og indbydende, storslaet i Formen og dog smilende.

Mindre Meddelelser.

„Bjærg“ og „Fjæld“ i Danmark. I Anledning af Navnet „de fyenske Alper“ har *Ed. Erslev* gjort opmærksom paa*) at Ordet „Bjærg“ i danske Stednavne jævnlig anvendes om kun lidt fremragende Punkter. De Exempler, som nævnes, kunne forøges med flere, i hvilke den absolute Højde er langt ringere end i de dog altid 70 Fod høje „Bjærg“ i Klitterne ved Ringkjøbing, saa ringe, at Navnet for den, der ikke fastholder, at Ordet „Bjærg“ kun betegner det relativt fremragende, synes meningsløst. Jeg skal indskrænke mig til at nævne de Navne, i hvilke dette Ord betegner de laveste Bjærg, jeg kjender. De ere: *Rugbjærg Gaard* Vest for Tillitse paa Laaland, hvor Rygningen, til hvilket Navnet svarer, har en absolut Højde over Havet af lidt over 15 Fod og knap hæver sig 10 Fod over den omgivende Egn, *Urnebjerg* samme Steds, lidt over 15 Fod, og *Tjørnebjerg*, en Ø i Sydsiden af Rødby Fjord, med en Højde, der ogsaa er 15 Fod.

Naar Forf. siden i Anledning af Ordet „Fjæld“ udtaler, at ingen vilde falde paa at tale om jyske, sjællandske eller fyenske Fjælde, fordi vi alle vide, at der til et Fjæld hører en fast Grundmasse, er det dog muligt, at Sagen forholder sig anderledes. Der findes nemlig rundt om hos os ikke faa Stednavne, i hvilke det i det mindste er meget sandsynligt, at Ordet „Fjæld“ forekommer; jeg skal saaledes alene nævne Bynavnene *Fjælde* (1358 skrevet Fialle), *Døllefjælde*, *Højfjælde* m. fl. paa Laaland. Sagen er, hvis man tør fremsætte en Gisning, mulig den, at Grundbegrebet for Ordet „Fjæld“ er en flad, aaben, græsdekkt Strækning, hvad enten den ligger højt eller lavt. Oldnordisk har i Overensstemmelse hermed for Ordet „fjall“ ogsaa Betydningen af Overdrev paa Fjælde. Det vilde stemme overens hermed, naar man antog, at Ordet i Norden oprindeligt nærmest er brugt om de højtliggende, oventil i Reglen flade Strækninger paa den skandinaviske Halvø, hvor det vel ogsaa hyppigst anvendes paa større Strækninger, medens de Punkter, der ræge frem over den jævne Flade, have andre særegne, til Dels figurlige Navne, samt at Ordet senere er blevet overført til ogsaa at betegne saadanne Punkter, baade paa den skandinaviske Halvø og anden Steds. Vi vilde da i Ordet „Fjæld“, naar det anvendes paa en højtliggende Strækning, have en Betegnelse for den bestemte Terrasseform, der i engelsk og tysk undertiden betegnes med Udtrykkene „tableland“, „Tafelland“ medens vi i Ordene Aas, Kof eller Kulle, Høj m. fl., der forekomme i vore Stednavne, ville have ligesom bestemte Betegnelser for andre Former. E. M.

Nationalitets-Forholdene i Finland (efter „Statistisk årsbok för Finland“; Helsingfors 1882). Efter Folketællingen den 31te Decbr. 1880 havde Finland 2,60,000 Indbyggere -- altsaa 80,000 flere end Danmark 11 Maaneder lidligere -- og af

disse brugte næsten sex Syvendele det finske Sprog og kun en Syvendel det svenske (1,750,000 og 295,000 ere de nøj- agtigere Tal). End videre opgives 4,000 som russisk- og 1,700 som tysktalende, medens 1000 talte lappisk. Efter en anden Opgivelse var Tallet paa de russisktalende 9,000 i de fire store Byer; men 2,000 af disse vare Kvinder, og den over- vejende Del var altsaa enten gift med svensk- eller finsk- talende Kvinder eller af andre Grunde nødt til at tale et af Landets Sprog. Af Byboerne havde tre Femtedele finsk og to Femtedele svensk Modersmaal (100,000 og 66,000 ere de nøjagtigere Tal); i Helsingfors var dog Forholdet omvendt, i det 24,000 talte svensk og 15,500 finsk, og i Abo vare de fem Niendele af Indbyggere Finner. Ikkun i et af Länene, nemlig Nylands, den sydlige Kyststrækning, var lidt over Halv- delen af Befolkningen svensktalende; men alene en Fjerdedel heraf falder paa Helsingfors. I Vasa Län, den nordvestlige Kyststrækning, var en Tredjedel, og i Abo Län, den syd- vestlige Kyst med Ålandsøerne, en Sjettedel svensktalende; i det øvrige Land udgøre Svenskerne derimod et rent for- svindende Mindretal, fra $\frac{1}{2}$ til $2\frac{1}{2}$ pCt.

Emil Elberling.

Fra Egnen ved Bagdad. I en nylig udkommen Bog „De sande Arabere og deres Land“ (Les vrais Arabes et leur pays) af *Denis de Rivoyre* gives en hel Del nye og fortrinlige Op- lysninger om de hidtil saa lidt undersøgte Egne i Evfratdalen. Rundt omkring finder man dér bibelske Overleveringer, som f. Ex. ved den lille By Gurné, hvor Sagnet vil gjenfinde Pa- radisets Have og hvor man endnu kan spise af „Kundskabens Træ med godt og ondt“. Landet er øde og golddt, en Følge af det tyrkiske Herredømme; Araberen udtrykker dette i et Ordsprog, der kan gjengives saaledes: „Græsset gror ej der- paa, hvor Tyrken sætter sin Taa“.

A. Irgens Bergh.

Hesten i Kongostaten. Der har været Tvivl om, at Hesten virkelig kunde leve i den nye Kongostat, som man er i Færd med at danne, i det Hestens Fjende, Tsetseflu, mulig skulde leve dér. Efter en Oplysning i „Le mouvement géographique“ (1885, no. 6) har det hele dog ingen Fare; der findes nemlig, saa vidt man da véd, ingen Tsetseflu i Kongostaten; for Tiden har man i alt 5 Heste i Landet, og de trives ypperlig.

O. Irminger.

Kulproduktionen i de nordamerikanske Fristater. Der gives, maaske Kina undtaget, intet Land i Verden med en saa stor Rigdom paa Kul som de nordamerikanske Fristater. Nogle sætte Kulmarkernes Udstrækning til 20,000 □ Mile, men det rimeligste er, at de have en Udstrækning af 10,000 □ Mile, d. v. s. lige saa meget som hele Frankrig eller Tyskland. Disse Kul findes i meget forskellige Dele af Landet, og selv helt vester paa, i Washington-Territoriet f. Ex., har man ypper- lige Kul. 1880 var der i Fristaterne 3300 Gruber med en Produktion af 71 Mill. Tons, imedens der i England i samme

*) Geogr. Tidsskr. 6te Bd. 1882, S. 133.

Aar var 3900 Gruber med en Produktion af 150 Mill. Tons. Af Staterne i Nordamerika producerede i det nævnte Aar Pennsylvania 45 pCt.

Kaninen i Australien. Imellem alle de Dyr, som de engelske Nybyggere have overført til Avstralien, har intet taget saadan Overhaand som Kaninen. Man vilde skaffe den femte Verdensdel et nyt jagtbart Dyr; men man regnede ikke paa en saa overordentlig Frugtbarhed som den, der nu har fremkaldt en ligefrem Plage for det avstralske Landbrug. Nybyggere have maattet flytte fra mangen god Plads, fordi Kaninerne tilintetgjorde de Græsgange, som vare bestemte for Faarene. Kaninen skyr hverken Bjærg eller Flod, den udbreder sig stadig, og den ødelægger saa meget, at man har sammenlignet dens Ødelæggelser med Vinlusens i Vinegnene. Der er blevet brugt Masser af Penge og et Utal af Midler for at standse Kaninplagen; intet har hjulpet. Parlamentet i Ny Sydwaales har endog vedtaget at anvende 5 Mill. Kroner for at ødelægge Kaninerne, og denne Sums Størrelse vil bedre end mange Ord vise, hvilken Betydning Spørgsmaalet har for Avstraliens Produktion, og hvor meget det har kostet Enkeltmand at kæmpe imod den graadige Fjende. I Tasmanien og Ny-Zeeland er Tilstanden omtrent den samme. I Kolonien Victoria er der alene ødelagt mere end en halv Million Tdr. Land. Imidlertid give Kaninerne dog ogsaa noget Udbytte; der er saaledes 1882 udført 5 Mill. Kaninskind fra Victoria og 9 Mill. fra Ny-Zeeland, som tilsammen have indbragt over 3 Mill. Kroner. Geografisk taget er det mærkeligt at se, hvorledes Overførelsen af Kaniner atter har skaffet Avstralien et nyt Dyr og hvorledes dette drager andre med sig. Man har nemlig for at danne en Modvægt over for Kaninerne, indført Viverrer fra Indien og Ildere fra Irland. Lax, Ørred, Spurv, Stær, Rotte, Mus, Hund, Kat, Svin, Faar, Oxe, Hest, Kanin — hvilken Række Dyr i Menneskets Følge!

A. Feddersen.

Om Menneskets Fremtid. Som man véd, har man ofte behandlet Spørgsmaalet om, hvor længe vil det vare, inden Jorden bliver saa overfyldt, at den ikke kan nære de mange Mennesker, som en Gang ville findes derpaa, og Dr. Oppel i Bremen har nylig givet nogle Oplysninger herom („Deutsche geographische Blätter“, Bd. VIII, 1885, S. 77). Mennesket bruger i vore Dage Jorden, men hersker ikke over den; ligesom i Oldtiden ere Ørkenerne, Polaregnene og Fjældenes Snemarker ubeboede. Menneskeheden er stadig, set som et Hele, i Tilvæxt; i Sverige, hvor man allerede havde en Folketælling 1751, er Folkemængden trods de uheldige Naturvilkår bleven fordoblet siden den Tid; i England vilde Folkemængden fra 1801—1881 have voxet med 150 pCt., dersom der ikke havde været en Udvandring i dette Tidsrum af næsten 10 Mill. Efter Forfs. Mening vil Evropa om hundrede Aar (1885) have et Folketal af 600 Mill., forudsat, at ikke Udvandringen gjør et stort Skaar deri. Efter en Række forskellige Udregninger er Forf. kommen til det Udslag, at Folketalet paa Jorden, der nu udgjør omt. 1400 Mill., maa kunne stige til 35,000 Millioner, før vor Klode ikke kan nære flere. Der vilde da leve 20,000 Mennesker paa □ Milen, mens der nu i Belgien lever 10,400 og i Tyskland 4600 paa □ Milen. Det af Oppel givne Tal synes dog altfor stort; thi om man endog lærer at udnytte Jorden meget mere end vi gjøre i vore Dage, maa det højlig omtvivles, at de for Tiden saa godt som ubeboelige Egne kunne blive i Stand til at nære en meget talrig Befolkning. Men i hvert Fald vil det vare længe, meget længe, inden hele vor Jord bliver overfyldt.

Valdemar Schmidt.

De geografiske Selskaber. Efter „Geographisches Jahrbuch“ findes der for Tiden i Verden ikke færre end 79 geografiske Selskaber, tilsammen med 40,000 Medlemmer og 900,000 Kr. Indtægt. Af disse Selskaber er der 20 i Frankrig og lige saa mange i Tyskland, i Portugal med Kolonier 6,

i Rusland 5, Schweiz 4 o. s. v. Alle Selskaberne saa nær som det danske og det svenske faa Understøttelse af Staten. De ældste af dem ere Societé de géographie i Paris (1821), Verein für Erdkunde i Berlin (1828) og the Royal Geographical Society i London (1830). En Del af Selskaberne ere stiftede efter 1870, og deriblandt vort 1876. — Af Tidsskrifterne, der udgives af disse Selskaber, er det i Japans Hovedstad Tokio udgivne affattet paa japanesisk, medens Titellbladet er paa engelsk. Dette Tidsskrift, hvoraf der ogsaa er tilsendt vort Selskab et Exemplar, er trykt paa Papir, der synes bedre end det sædvanlige japanesiske og kinesiske Risipapir, og det indeholder flere Kaart, der visselig ere raat udførte, men som dog med Hensyn til Projektion o. v. s. stemme overens med de evropæiske.

Valdemar Schmidt.

Danske Folketællinger 1885. Den stærke Udvikling, som mange af vore Byer have naaet i den senere Tid, har helt naturlig fremkaldt Ønsket om, at der maatte ske en Folketælling inden Aaret 1890, og en saadan er den 1ste Februar i indøvrende Aar foretaget i vore tre største Byer og med følgende Udslag:

Kjøbenhavn	330,000 Indb.
Aarhus	29,000 —
Odense	26,000 —

For Kjøbenhavns Vedkommende har M. Rubin, Chef for Byens statistiske Kontor, udgivet et lille, højt forstjenstfuldt Skrift, der giver en „foreløbig Opgjørelse“ af Folketællingen og indeholder mange interessante Oplysninger. Det ligger i Sagens Natur, at man, for at faa at vide, hvor mange Indbyggere der findes i Byen, ikke bør holde sig f. Ex. til Politidistriktet, saaledes som man gjorde for en Del Aar siden, men at man ogsaa bør tage Frederiksberg Kommune, Sundbyerne og Utterslev med; thi de høre med til vor Hovedstad, selv om de ogsaa staa under andre Jurisdiktioner end selve Byen. Efter Tællingen havde Frederiksberg 35,000, Sundbyerne 12,000 og Utterslev 3000 Indb., og fremdeles havde Vesterbro 36,000 samt Nørre- og Østerbro 78,000 Indb.; selve Byen havde 280,000 Indb. Naar man undersøger Forholdene i tidligere Tider, viser det sig, at Byen for 250 Aar siden:

Aar 1635 havde	omtr. 25,000 Indb.
— 1685 —	60,000 —
— 1735 —	80,000 —
— 1785 —	90,000 —
— 1835 —	120,000 —
— 1885 —	280,000 —

Fra 1660 gik Kjøbenhavn over til at blive den nye Tids By, og fra 1835 gik den over i Storstædernes Række. Fra 1880—85 har Tilvæksten udgjort $3\frac{1}{2}$ pCt. om Aaret; men denne Tilvæxt sker i de ydre Stædler, thi i den største Del af Rummet inden for Voldene er Befolkningen i Aftagende. Omtrent en Syvendedel af hele vort Lands Befolkning lever i vor Hovedstad; Kjøbenhavn er et Jættehoved paa en Barnekrop.

N—n.

Hvor gammel er Brugen af Tørv hos os? Saa vidt vides, er dette Spørgsmaal ikke bleven behandlet, og det har dog megen Interesse. En Oplysning, som hører didhen, er givet af Paul Lehmann („Das Küstengebiet Hinterpommerns“ i „Zeitschrift der Gesellsch. für Erdkunde“, Bd. XIX, 1884, S. 402), som siger, at ved Slutningen af det 16de Hundrekaar synes man i Bagpommern paa Grund af de tiltagende Brændepreiser at have begyndt paa at bruge Tørv. I Staden Köslin stak man første Gang Tørv 1594, og for den gamle Forfatter E. Lubin var Brugen af Tørv noget saa fremmed, at han siger: „Fattigfolk i Byerne og Bønderne hjælpe sig for en stor Del med opgravet og soltørret Jord, som de kalde Tørv.“ — Det vilde være en smuk Opgave ved Hjælp af gamle Dokumenter o. s. v. at oplyse, hvor langt Brugen af Tørv gaar tilbage her i Landet; men maaske er det umuligt at finde noget ordentligt derom.